

Dokumentas atspausdintas iš teismų praktikos paieškos sistemos INFOLEX. Praktika
(www.teismupraktika.lt)

Kortelė:

874503_RegNr_I-2159-621/2014

<http://www.infolex.lt/tp/874503>

Administracinė byla Nr. I-2159-621/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-01625-2014-7

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. rugsėjo 8 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Žanas Kubeckas,

sekretoriaujant Palmirai Berberausienei,

nedalyvaujant pareiškėjui D. S. (D. S.),

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo bylą pagal pareiškėjo D. S. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas D. S. skunde Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 51 900 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Pareiškėjas į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b.l. 67). Skunde teismo prašo nagrinėti bylą jam nedalyvaujant (b.l. 6). Pareiškėjas skunde nurodė, kad buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau – ir Šiaulių TI) nuo 2013-10-17 iki 2014-06. Nurodė, jog buvo laikomas perpildytose kameroje, antisanitarinėmis sąlygomis, kameroje šalta, drėgna. Pažymėjo, jog įkalinimo įstaigoje kamerų plotas apie 18 kv. m šiose patalpose yra stalas 126x635 cm, 6 gultai (dviejų aukštų) užimantys 7,29 kv. m grindų ploto, sanitarinis mazgas užimantis 1,3 kv. m grindų ploto. Tokiose patalpose žmogus priverstas nuolat gulėti arba sėdėti, tokios gyvenimo sąlygos yra apgailėtinos ir tai yra akivaizdus baudimas kankinant. Taip pat gyvenamosiose patalpose nėra užtikrinamas natūralus apšvietimas, tai labai

kenkia regėjimui, rūkantieji laikomi su nerūkančiais, tai žemina asmens orumą ir sudaromos konfliktingos situacijos tarp įkalintų asmenų. Atvykus ar išvykstant etapu iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus, asmens ir jo daiktų apžiūra atliekama antisanitarinėmis sąlygomis (šalta, purvina), asmuo verčiamas nusirengti esant žemai oro temperatūrai, daiktai dedami į nešvarias dėžes. Taip yra tyčiojama iš žmogaus ir jo daiktų. Neturtinę žalą grindžia tuo, jog kameros nuolat būdavo perpildytos, patalpose tamsu, drėgna, šalta. Dėl šių neteisėtų Šiaulių tardymo izoliatoriaus veiksmų patyrė neturtinę žalą: dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinius, emocinius sukrėtimus, emocinę depresiją, pažeminimą, galimybių sumažėjimą ir kt., kurią vertina 51 900 Lt.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b.l. 68). Atsiliepime (b.l. 21-26) nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą.

Atsakovas atsiliepime nurodė, jog kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-07-10 pažymos Nr. 69/06-2909 „Dėl D. S. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2013-10-17 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2014-06-01. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje kameroje Nr. 53 - laikotarpiais nuo 2013-10-17 iki 2014-01-14 ir nuo 2014-03-10 iki 2014-03-13 su dar 3-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,34 kv. m iki 4,68 kv. m, kameroje Nr. 44 - nuo 2014-01-14 iki 2014-01-22 su dar 4-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,24 kv. m iki 3,58 kv. m, kameroje Nr. 67 - nuo 2014-01-30 iki 2014-01-31 su dar 4-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,87 kv. m iki 4,6 kv. m, kameroje Nr. 43 - periodiškai nuo 2014-01-31 iki 2014-03-10 su dar 2-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,61 kv. m iki 6,11 kv. m, kameroje Nr. 16 - laikotarpiais periodiškai nuo 2014-03-27 iki 2014-06-01 su dar 5-9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 1,91 kv. m iki 3,18 kv. m. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,91 kv. m (kameroje Nr. 16) iki 6,11 kv. m (kameroje Nr. 43) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama. Nurodė, jog pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2013-10-17 iki 2014-06-01 iš viso buvo laikomas 162 dienas. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2013-11-18 atliko patikrinimą (išvados surašytos 201311-22 patikrinimo akte Nr. EP-450), kurio metu buvo patikrinta kamera Nr. 53. Patikrinimo metu nustatyta, kad kameroje būtinas remontas. Sanitarinis mazgas atitvertas užuolaidomis, santykinė oro drėgmė atitinka reglamentuojamas normas. Natūralaus apšvietimo koeficientas bei sanitarinio mazgo įrengimas atskiroje patalpoje nevertintinas, nes tai susiję su pastato rekonstrukcija. Ta pati kamera buvo patikrinta 2014-01-14 ir išvados surašytos 2014-01-23 patikrinimo akte Nr. EP-8. Nustatyta, kad kameroje atliekami remonto darbai.

Atsakovas pabrėžė, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai liečia pareiškėjo argumentus dėl kameros apšvietimo, drėgmės ar ventilacijos. Pagal Higienos normos 24 punktą, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Šiaulių tardymo izoliatoriaus gyvenamosios kameros yra vėdinamos natūraliu būdu (per langus bei duris). Mikroklimato parametrai kameroje priklauso nuo kameros įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kamerą ir iš jos ir kt.). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, Higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų šių reikalavimų pažeidimų.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-06-03 pažymyje Nr. 62/08-111 „Apie gyvenamųjų kamerų įrengimą“ yra nurodyta, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus korpuse gyvenamosios kameros įrengtos vadovaujantis Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu „Dėl Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. V-176 ir Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ reikalavimais. Minėtoje pažymyje nurodytas ir kameroje esantis inventoriųs.

Atvykstantiems ir išvykstantiems suimtiesiems ir nuteistiesiems visa asmens krata įstaigoje pareiškėjo buvimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu buvo atliekama administracinės teritorijos pastato rūsyje esančioje apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpoje. Laisvės atėmimo vietų įrengimo ir priežiūros sveikatos saugos reikalavimus nustato Lietuvos Respublikos higienos norma HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241. Apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpoje 2013-02-07 buvo atliktas Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas, kurio išvados išdėstytos 2013-02-08 patikrinimo akte Nr. EP-6. Iš patikrinimo akto matyti, kad ankstyvą žiemos rytą oro temperatūra tebuvo kiek mažesnė, nei nustatyta Higienos normoje, o bylos medžiaga (Šiaulių tardymo izoliatoriaus įskaitos skyriaus 2014-07-10 pažyma Nr. 69/06-2909 „Dėl D. S. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“) rodo, kad temperatūros duomenų užfiksavimo dieną pareiškėjas tikrintoje patalpoje apskritai nebuvo. Be to, mikroklimato parametrams yra būdingas momentiškas, todėl konkrečių rodiklių nustatymas patikrinimo metu nesudaro prielaidų teigti, jog tokie patys rodikliai patalpoje vyrauja nuolat. Atsakovas taip pat pažymi, kad administracinio pastato patalpos vėdinamos natūraliu būdu per langus bei duris, todėl išmatuota oro temperatūra neparodo tikslios jutiminės temperatūros patalpoje. 18-22° C temperatūra laikoma optimalia protiniam darbui, todėl 2,4° žemesnė temperatūra operatyviai vykdomos visos asmens kratos metu (išsirengęs iki apatinių rūbų asmuo būna 1-2 minutes, t.y., kol nusirengia, rūbai patikrinami rentgeno aparatu ir asmuo apsirengia) neturėtų būti pripažįstama galinčia sukelti neigiamus išgyvenimus. Patikrinimo akto turinys taip pat paneigia pareiškėjo dėstomas aplinkybes, esą sąlygos apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpoje antisanitarinės. Pareiškėjo teiginiai dėl šalčio, purvo yra abstraktūs, netikslūs ir nepagrįsti objektyviais įrodymais, dėstomi remiantis subjektyviais pojūčiais, todėl jų teisingumo nėra galimybės įvertinti. Dėl šių priežasčių byloje negalima nustatyti neteisėtų atsakovo veiksmų ar neveikimo.

Nei Bausmių vykdymo kodekso, nei Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios suimtųjų ir nuteistųjų izoliavimą, nereglamentuoja, kad nerūkantys asmenys turi būti izoliuotai laikomi nuo rūkančių asmenų. Įstaigoje nėra priimta teisės aktų, susijusių su Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 3 punkto įgyvendinimu. Nuo 2010 metų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, įgyvendinant Tabako kontrolės įstatymo ir Higienos normos HN76-2010 nuostatas, taikoma praktika, kuomet pirmą kartą į įstaigą atvykę asmenys jų raštišku pareiškimu yra paskiriami į dviejų tipų kameras - rūkančiųjų ir nerūkantiųjų. Šiaulių tardymo izoliatoriaus atsakingi pareigūnai išsiaiškina naujai į tardymo izoliatorių atvykusio asmens žalingus įpročius (asmuo raštu nurodo, jei pageidauja būti paskirtas į rūkančiųjų kamerą) ir vadovaudamiesi gauta informacija sprendžia suimtojo (nuteistojo) paskyrimo į gyvenamąją vietą klausimą. 2013-10-17 buvo gautas D. S. prašymas Nr. 72/04-5482, kad jis būtų paskirtas į kameras, kuriose yra laikomi rūkantys asmenys, kadangi jis pats yra rūkantis. Pakitus suimtojo (nuteistojo) įpročiams, jis rašytiniu prašymu administracijai perkeliamas į rūkančiųjų/nerūkantiųjų gyvenamąją patalpą. Jokių prašymų ar skundų dėl laikymo tarp rūkančių asmenų pareiškėjas, vėlesniais laikotarpiais periodiškai atvykdamas į Šiaulių tardymo izoliatorių, įstaigai nėra pateikęs, todėl pareiškėjo pretenzijos, kad nerūkantys asmenys laikomi kartu su rūkančiais, neturi pagrindo. Tuo tarpu teisės aktuose įtvirtintas draudimas skirtas nerūkantiųjų asmenų teisių apsaugai.

Pareiškėjo D. S. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjama administracinį ginčą iškelė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau ir – Šiaulių TI) jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kamerose, neatitinkančiose higienos normų.

Teismas pažymi, jog administracinėje byloje ginčo ribas nustato pareiškėjo suformuluoti reikalavimai. Kaip minėta, pareiškėjas skunde nurodė, jog jam neturtinė žala atsirado dėl to, kad nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma bei buvo laikomas kamerose, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų, tačiau pareiškėjas prie skundo pridėjo dokumentus, t. y. Šiaulių TI raštą dėl ilgalaikių pasimatymų bei raštą dėl trumpalaikės išvykos už tardymo izoliatoriaus ribų, medicininius dokumentus, tačiau skunde nenurodo su minėtais dokumentais susijusių nusiskundimų. Teismas nevertins šių pateiktų dokumentų, nes tai nesusiję su pareiškėjo skundo pagrindu ir dalyku.

Vadovaujantis Civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.271 straipsnio 1 dalimi, žala, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. CK 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trim sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Nenustačius bent vienos iš minėtų sąlygų, valstybei ar savivaldybei pagal CK 6.271 straipsnį nekyla prievolė atlyginti žalą.

Siekiant CK 6.271 straipsnio prasme konstatuoti valdžios institucijos veiksmų (neveikimo) neteisėtumą, reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba, nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalą, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus, ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų kalinimo sąlygų, nagrinėjamo ginčo atveju yra aktualus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, jog niekas negali būti kankinamas, patirti nežmoniška ar žeminanti jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, jog Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr., pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą *Valašinas prieš Lietuvą*). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprendamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3

straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers prieš Graikiją*, 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev ir kt. prieš Rusiją*).

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis (žr., pvz., EŽTT 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą byloje *Karalevičius prieš Lietuvą*). EŽTT 2010 m. balandžio 1 d. sprendime *Gulyayeva prieš Rusiją* pabrėžė, kad tokiose bylose, kai nėra žymiai viršijama kameros perpildymo norma, jog tai būtų galima pripažinti Konvencijos 3 straipsnio pažeidimu, būtina atsižvelgti į kitas (fazines) kalinimo (suėmimo) vietų sąlygas vertinant, ar asmens laikymo sąlygos nepažeidžia minėto straipsnio nuostatų. Vertintinos tokios sąlygos kaip galimybė nuošaliai pasinaudoti tualetu, turėti ventiliaciją, gauti natūralios šviesos ir oro, šilumos pakankamumas ir bendrų sanitarinių reikalavimų atitikimas.

Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Byloje nustatyta, kad į Šiaulių TI pareiškėjas pirmą kartą etapuotas buvo 2013-10-17 ir periodiškai laikytas iki 2014-06-01. Aptariamam laikotarpiui pareiškėjas buvo laikomas Šiaulių TI kameroje Nr. 53 (18,74 kv. m) – laikotarpiu nuo 2013-17-23 iki 2014-01-14 su dar 4–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,34 kv. m iki 4,68 kv. m ir laikotarpiu nuo 2014-03-10 iki 2014-03-13 su dar 5-6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,12 kv. m iki 3,74 kv. m. Kameroje Nr. 44 (17,92 kv. m) – laikotarpiu nuo 2014-01-14 iki 2014-01-22 su dar 5–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,24 kv. m iki 3,58 kv. m. Kameroje Nr. 67 (13,02 kv. m) – laikotarpiu nuo 2014-01-30 iki 2014-03-31 su dar 5–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,87 kv. m iki 4,60 kv. m. Kameroje Nr. 43 (18,33 kv. m) – laikotarpiu nuo 2014-01-31 iki 2014-02-12 ir nuo 2014-02-20 iki 2014-03-10 su dar 3–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,29 kv. m iki 6,11 kv. m. Kameroje Nr. 16 (19,09 kv. m) – laikotarpiu nuo 2014-03-27 iki 2014-03-31, nuo 2014-04-15 iki 2014-04-24, nuo 2014-04-29 iki 2014-05-08 ir nuo 2014-05-23 iki 2014-06-01 su dar 6-10 asmenų ir vienam asmeniui teko 1,90 kv. m. iki 3,18 kv. m.

Taigi pareiškėjas ginčo laikotarpiu, t. y. nuo 2013-10-17 iki 2014-06-01, periodiškai Šiaulių TI iš viso buvo laikomas 162 dienas. Byloje nustatyta, jog 62 dienas jo laikymo sąlygos neatitiko Įsakymo Nr. V-124 1.3.1 punktu nustatyto minimalaus vienam asmeniui tenkančio ploto tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje, o 100 dienų pareiškėjo laikymo sąlygos tik iš dalies atitiko Įsakymo Nr. V-124 1.3.1 punkto reikalavimus. Byloje esantys duomenys patvirtina, kad pareiškėjo laikymo Šiaulių TI metu, kai vienam asmeniui tenkantis kameros plotas neatitiko teisės aktų reikalavimų, jis periodiškai svyravo nuo 1,90 kv. m iki 3,58 kv. m, o laikotarpiu, kai vienam asmeniui tenkantis kameros plotas iš dalies neatitiko teisės aktų reikalavimų, jis svyravo nuo 2,29 kv. m iki 6,11 kv. m. Įvertinęs byloje esančią medžiagą, taip pat tai, kad kameros plotas, be kita ko, buvo užstatytas suimtųjų lovomis ir kitais buitiniiais reikmenimis, teismas sprendžia, jog iš tiesų minėtu laikotarpiu suimtiesiems tenkantis plotas periodiškai buvo itin mažas, jie beveik neturėjo laisvos vietos, kurioje galėtų judėti, todėl tam tikrais laikotarpiais pareiškėjo teisė į minimalų gyvenamąjį plotą buvo ženkliai pažeista.

Konstatuotina, jog Šiaulių TI administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto (162 dienas), t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Aplinkybės, kad pareiškėjas buvo kalinamas kameroje, kuriose jam teko mažesnis nei teisės aktais nustatytas minimalus plotas,

atsakovas iš esmės neginčija. Byloje nustatyta, jog pareiškėjas D. S. į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl netinkamų laikymo sąlygų nesikreipė (b.l. 29).

Taip pat teismas atsižvelgia į asmenų laikymo kardomojo kalinimo įstaigose specifiką, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per parą nėra stabilus (pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu, dalis asmenų kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Neabejotina, kad ši aplinkybė turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus, likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros ploto. Tačiau ši aplinkybė nesuponuoja išvados, kad pareiškėjui tenkanti ploto dalis atitinkamose kameroje ginčo laikotarpiu visiškai atitiko nustatytas normas, tokių duomenų nepateikė ir atsakovas.

Pareiškėjas taip pat nurodė, kad jis buvo kalinamas kameroje, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų. Pareiškėjas nurodė, kad jis buvo kalinamas kameroje, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų, t. y. kameroje šalta, drėgna, nėra užtikrinamas natūralus apšvietimas, rūkantieji laikomi su nerūkančiais, kratos kameroje taip pat šalta, purvina, daiktai dedami į nešvarias dėzes.

Byloje nustatyta, kad Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2013-11-12 patikrinimo akte Nr. EP-450 (b.l. 40-43) nustatyta, kad patikrinta kamera Nr. 53, šioje kameroje pareiškėjas buvo laikomas nuo 2013-10-17 iki 2014-01-14, t. y. 83 dienas. Patikrinimo metu nustatyta, kad kamera labai blogos būklės, visos sienos, lubos padengtos pelėsiu, sienų dažų danga, tinkas vietomis iškritę, viena kameros siena dengta plėvele, kameroje būtinas remontas (HN 76:2010 X sk., 56 p., 62 p. pažeidimas). Sanitarinis mazgas atitvertas užuolaidomis. Nustatyta santykinė oro drėgmė 55,4 %, neapibrėžtis 0,98 %, atitinka reglamentuojamas normas. Šiaulių visuomenės sveikatos centras patikrinimo išvadoje, surašytose 2014-01-23 (patikrinimo aktas Nr. EP-8) nurodyta, jog kameroje Nr. 53 atliekami remonto darbai (b.l. 47).

Pareiškėjas skunde nurodė, jog atvykstant ar išvykstant etapu iš Šiaulių TI darant asmens ar jo daiktų apžiūras, tai atliekama antisanitarinėmis sąlygomis (šalta, purvina ir t. t.). Asmuo esant žemai oro temperatūrai verčiamas nusirengti, o daiktus dėti į nešvarias dėzes.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2005 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 4/07-130 patvirtintų Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos (toliau – Instrukcija) 144 p. nurodoma, kad suimtųjų ir nuteistųjų krata skirstoma į visą (išrengiant) ir dalinę (neišrengiant). Ją atlieka tos pačios lyties kaip suimtasis ar nuteistasis asmuo. Apieškodami suimtojo ar nuteistojo kūną ir maisto produktus, kratą atliekantys pareigūnai privalo mūvėti pirštines. Instrukcijos 145.1 p. numatyta, kad suimtiesiems ir nuteistiesiems visa krata privalomai atliekama atvykus į laisvės atėmimo vietą, taip pat išvykstant iš jos. Instrukcijos 146 punktas detaliai numato visą procedūros atlikimo tvarką: visa asmens krata (išskyrus kratą, atliekamą uždarojoje zonoje, karceryje) atliekama atskiroje patalpoje. Prieš kratą pasiūloma atiduoti daiktus, kuriuos suimtiesiems ir nuteistiesiems turėti draudžiama. Po to nurodoma suimtajam (nuteistajam) paeiliui nusiimti kepurę (skarelę), nusiauti avalynę, nusirengti drabužius iki apatinių baltinių. Šie daiktai įdėmiai apžiūrimi ir apčiupinėjami. Ypatingas dėmesys atkreipiamas į drabužio siūles, apykaklę, pamušalą. Prireikus įtartinos drabužių vietos praduriamos yla, siūlės išardomos. Avalynė apžiūrima iš išorės ir vidaus. Suimtajam (nuteistajam) nurodoma pakelti rankas ir plačiai išžergti kojas. Atliekantis kratą atsistoja suimtajam (nuteistajam) už nugaros ir nuosekliai atlieka kratą iš viršaus į apačią. Suimtojo (nuteistojo) kūnas apčiupinėjamas per baltinius (prireikus, kūnas apžiūrimas). Apžiūrimi rankų ir kojų tarpupirščiai, ausys, medicininiai raiščiai, protezai. Įtaręs, kad suimtasis (nuteistasis), kuriam atliekama visa krata, gali turėti ginklą, kratą atliekantis asmuo nurodo jam atsistoti taip, kad būtų užtikrintas atliekančio kratą asmens saugumas.

Pareiškėjo nurodyti argumentai, jog darant asmens ir jo daiktų apžiūras tai atliekama antisanitarinėmis sąlygomis, taip pat jo teiginiai dėl šalčio, purvo yra abstraktūs, netikslūs ir nepagrįsti objektyviais įrodymais, be to, pareiškėjas skunde tik nurodė, jog asmens ir jo daiktų apžiūra atliekama antisanitarinėmis sąlygomis, todėl skunde nurodomų aplinkybių nepakanka konstatuoti, kad pareiškėjui atvykstant/išvykstant iš Šiaulių TI kratos buvo atliekamos pažeidžiant aukščiau nurodytą tvarką.

Pareiškėjas skunde taip pat nurodė, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje rūkantieji ir nerūkantieji asmenys laikomi vienoje kameroje.

Pažymėtina, kad nei Bausmių vykdymo kodekso, nei Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios suimtųjų ir nuteistųjų izoliavimą, nereglamentuoja, kad nerūkantys asmenys turi būti izoliuoti laikomi nuo rūkančių asmenų. Taigi, toks skirstymas į kameras Suėmimo vykdymo įstatyme ir Bausmių vykdymo kodekse neįtvirtintas.

Sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos Nr. HN76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. 14 punkte nurodyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims draudžiama rūkyti laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, jeigu nerūkantieji būtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru.

Šiaulių tardymo izoliatoriuje, įgyvendinant Lietuvos higienos normos Nr. HN76:2010 nuostatas, asmenys jų raštišku pareiškimu yra paskiriami į dviejų tipų kameras – rūkančiųjų ir nerūkančiųjų. Šiaulių tardymo izoliatoriaus atsakingi pareigūnai išsiaiškina naujai į tardymo izoliatorių atvykusio asmens žalingus įpročius (asmuo raštu nurodo, jei pageidauja būti paskirtas į rūkančiųjų kamerą) ir vadovaudamiesi gauta informacija sprendžia suimtojo (nuteistojo) paskyrimo į gyvenamąją vietą klausimą. Pakitus suimtojo (nuteistojo) įpročiams, jis rašytiniu prašymu administracijai perkeliamas į rūkančiųjų/nerūkančiųjų gyvenamąją patalpą.

Iš bylos medžiagos matyti, kad pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriui 2013-10-17 pateikė prašymą būti laikomas kameroje su rūkančiais asmenimis (b.l. 32). Nors pareiškėjas skunde kaip neturtinės žalos atsiradimo pagrindą nurodo ir tai, jog rūkantieji laikomi su nerūkančiais asmenimis, tačiau byloje nėra jokių duomenų, kurie galėtų patvirtinti, kad kameroje, kurioje kalėjo pareiškėjas, buvo rūkoma. Byloje nenustatyta, kad pareiškėjas būtų skundęsis dėl laikymo kartu su kitais rūkančiais asmenimis, į Šiaulių TI administraciją raštu nesikreipė. Teismas pažymi, kad norėdamas būti laikomas atskirai nuo rūkančių asmenų, pareiškėjas turėjo kreiptis su prašymu į kalėjimo administraciją, tačiau byloje nenustatyta, kad tokį prašymą pareiškėjas būtų pateikęs. Teismas konstatuoja, kad Šiaulių TI teisės aktų reikalavimų ir pareiškėjo teisių nepažeidėdėl laikymo nerūkančių su rūkančiais asmenimis, nes pareiškėjas buvo laikomas pagal įstatymų reikalavimus ir atsižvelgiant į jo paties prašymą, todėl šio pareiškėjo reikalavimo dalis atmestina kaip nepagrįsta.

Atsižvelgiant į tai, kad ginčo atveju nukrypimas nuo nustatytos vienam asmeniui minimalaus ploto normos, nebuvo didelis, į tai, jog tam tikrais laikotarpiais pareiškėjas buvo laikomas kameroje, kurios neatitiko Lietuvos higienos normos HN76:2010 reikalavimų. Byloje nenustatyta, kad Šiaulių TI administracija būtų tyčia bloginusi pareiškėjo laikymo sąlygas, nėra pagrindo konstatuoti, jog pareiškėjo kalinimo Šiaulių TI sąlygos būtų pasiekusios minimalų žiaurumo lygį Konvencijos 3 straipsnio taikymo prasme.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtinais sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo

kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje Savenkovas prieš Lietuvą, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Teismas atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas Šiaulių TI, apie 162 dienas buvo kalinamas galimai pažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos reikalavimus, pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalnimo būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus, daro išvadą, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu, o kalėdamas pas atsakovą aukščiau aptartomis sąlygomis, pareiškėjas patyrė pinigine išraiška apskaičiuotą neturtinę žalą.

Taip pat sprendžiant dėl pareiškėjui priteistinos sumos neturtinei žalai atlyginti atsižvelgtina į tai, kad byloje nenustatyta, jog Šiaulių TI administracija kuriuo nors pareiškėjo kalnimo laikotarpiu išskyrė jį iš kitų kalniamųjų ir dirbtinai sudarė jam netinkamas kalnimo sąlygas ar kitaip blogino jo kalnimo sąlygas, nėra nustatyta, kad Šiaulių TI netinkamo kalnimo sąlygos (apgyvendinimas perpildytose kamerose) iš esmės pakenkė pareiškėjo sveikatai (byloje nepateikta jokių duomenų, jų pareiškėjas nenurodė ir skunde, kad pareiškėjo patirti nepatogumai bei dvasinės kančios turėjo poveikį sveikatai). Taip pat byloje nustatyta, jog pareiškėjas D. S. į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl netinkamų laikymo sąlygų nesikreipė.

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertinęs turimų įrodymų visetą, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (LVAT 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutartyje už 383 dienas priteista 5 900 Lt neturtinės žalos atlyginimui), pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę, bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimali mėnesinė alga – 1000 Lt; vidutinis darbo užmokestis apie 2253 Lt), teismas mano, kad pareiškėjui padaryta neturtinė žala gali būti įvertinta 2500 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 51 900 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 85–87 straipsniais, 88 straipsnio 1 dalies 5 punktu,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo D. S. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti D. S. iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 2500 (du tūkstančiai penki šimtai litų) Lt neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisējas Žanas Kubeckas